

החיה והאדם

ספטמבר - דצמבר 2022 ■ מס' 142 שנה 29

"שוט לסוס, מתג לחמור", ראו עמוד 11.

נושאון - בטאון איל"ת - אגודה ישראלית לביולוגיה תמטית

עורך: יורם לוביאניקר מזכיר המערכת: רן ברש

עריכה גרפית: הדי אור

דוא"ל: noson.ed@gmail.com

בית יואל, נמל תל אביב 40, תל אביב 6350671

Nos'on ISSN 0792-6448

תוכן העניינים:

נחום שרשבסקי	דבר העורך	עמ' 2
אורן אופיר	אדם נגד חתולים גדולים	עמ' 3
שחר דורון	בין הסוס לרוכבו	עמ' 9
גל שפרון	צבי ים: סכנה והצלה	עמ' 15
	טיפול באמצעות כלבים	עמ' 21
	רישום בולים בהתאחדות	עמ' 24
טיבי יניב	העולמית לפיתוח הבולאות	
מרדכי נחמני	סיפורי מעטפות	עמ' 28
	תימטיקה מתחת לפטיש	עמ' 31
	הכה את המומחה	עמ' 33
	הגדרה קולעת בול	עמ' 34
	חידה בולאית	עמ' 36

ועד האגודה והפעילים:

יו"ר: יצחק ברק (השחר 34, ראשון לציון 7521640, 054-5314568, ifib@inter.net.il)
סגן יו"ר: מנחם לדור (ת.ד. 340, הר אדר 9083600, 054-4825007, ladorm@gmail.com)
מזכיר וגזבר: רן ברש (היורה 1, ת.ד. 8486, גן יבנה 7086131, 052-5250780, ranb2000@gmail.com)
עורך "נושאון": יורם לוביאניקר (נמל תל אביב 40, תל אביב 6350671, 054-5402723, lubianiker@gmail.com)
חבר ועד: יהושע מגר (אשטרם 44, ראש פינה 12000, 052-8802725, jmagier@netvision.net.il)
חבר ועד: יהושע טילמן (דרך עכו 97א, קרית מוצקין 2637324, 054-9067030, b48705544@013.net)
ועדת ביקורת: יוחנן מירז ("י"), שלמה וורגן, גל שפרון.

שירותים לחברים: "נושאון" – שלוש פעמים בשנה, "נושאונט" – שלוש פעמים בשנה, שירותי ספריה תימטית, מפגשים, סמינרים והרצאות, צוות מומחים, "שבל" (ביטאון התאחדות בולאי ישראל).

דמי חבר (2022): מבוגר – 160 ₪, נוער – 80 ₪.

תאריך אחרון למשלוח חומר לחוברת הבאה: 1.12.2022

דבר העורך

שלום לכם,

טיפול באמצעות כלבים

חוברת זו של "נושאון", האחרונה לשנת 2022, מוקדשת לקשר המיוחד שבין האדם לבעלי החיים. מצד אחד, האדם נאבק לעיתים פיסית בבעלי החיים, או ליתר דיוק בחתולים הגדולים, כפי שנראה במאמרו של **נחום שרשבסקי**. מאידך, האדם נעזר בבעלי חיים כמו כלבים לטיפול נפשי, כפי שמסביר לנו **גל שפרון**. בין האדם לבין בעלי החיים מתנהל לעיתים דו-קיום של סוס ורוכבו (מאמרו של **אופיר אורן**). לפעמים האדם מסכן את קיומו של בעלי החיים, ולפעמים הוא מציל אותם מהכחדה, ושני הבטים אלה מוצגים במאמרה של **שחר דורון** על צבי ים. גם המדור "הגדרה קולעת בול" עוסק הפעם בעקיפין בבעלי חיים, באמצעות סיפורם של פרפי מץ.

המאמר של טיבי יניב עוסק בסוג חדש של פריטים לאיסוף, ואולי אף לתצוגה, בהתחשב ברמת הנדירות הגבוהה שלו. נשמח לשמוע תגובות מהקוראים בנושא זה.

ואם כבר הזכרנו את תגובות הקוראים, הרי שידידי **שלמה וורגן** התרעם על שנכתב במסגרת המדור "הכה את המומחה" בגיליון הקודם. במדורנו הצגנו פנקס הפקדות חיסכון בבנק הדואר, וכתבנו כי אין לפריט זה מקום בתצוגה בולאית. שלמה טוען, ובצדק, שלבולאות חמישים גוונים ומספר רב של ענפים. הפנקס יכול להיות מוצג במסגרת האגף הפתוח, וההסתייגות אותה פרסמנו מתייחסת אך ורק לאגף התמטי. לא נותר לי אלא להסכים עם שלמה, ולהודות לו על שהעמיד דברים על דיוקם.

כאמור, החוברת הנוכחית היא האחרונה לשנה זו (אם כי בנובמבר יצא לאור גיליון נוסף של נושאונט). כזכור, בתחילת השנה הודענו בצער, כי מעתה נילץ להסתפק בשלוש חוברות של "נושאון" מידי שנה, אם כי החוברות עצמן יכולו חומר רב יותר. בסיכום השנה מתברר כי שבעה עשר אישה ואיש פרסמו אצלנו מאמר או ידיעה בשנה זו, מהם ארבעה אשר עשו זאת לראשונה. אני שבע רצון ממספר זה, וכמובן קורא לכל החברים לתרום לנו מאמרים, או לפחות להגיב על המאמרים המתפרסמים.

סופה המתקרב של שנת 2022 הוא גם תחילתה של שנה חדשה. המזכיר והגזבר המסור שלנו, **רן ברש**, משקיע מידי שנה מאמצים רבים בנושא גביית דמי החבר. אנא, הקלו עליו! הקדימו בביצוע התשלום השנתי, כמפורט במודעה בעמוד 8.

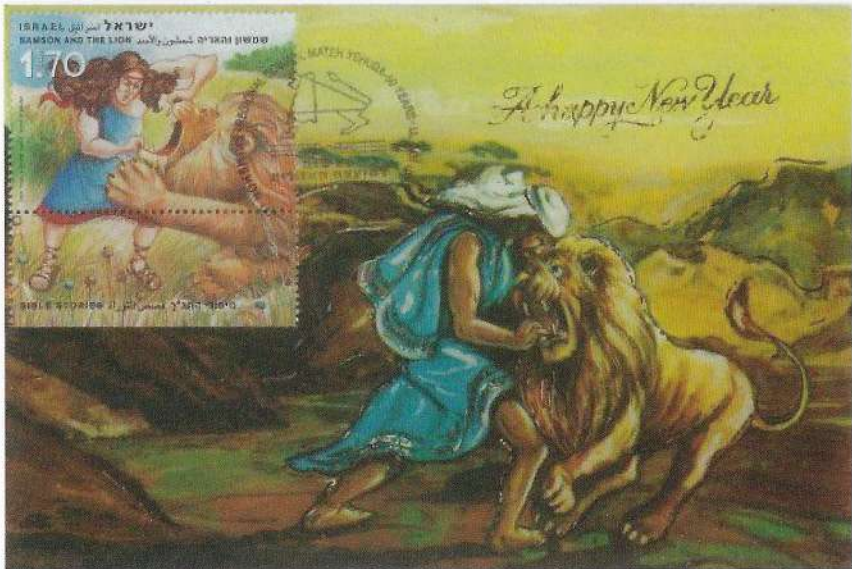
בברכה,
יורם

אדם נגד חתולים גדולים נחום שרשבסקי

המאבק בחיות אימתניות, בין אם הן אמיתיות ובין אם לאו, הוא מעשה נפוץ בעלילותיהם של גיבורים בתרבויות שונות. כאספן חתולים צמצמתי את הנושא לאנשים שנאבקים באריה או בטיגריס בפורמט של "אחד על אחד", ללא נשק. ספווילר: בסיפורים מיתולוגיים אלה בעלי החיים תמיד מפסידים ומתים.

במסורת היהודית התואר "גיבור" נקשר ל**שמשון בן מנחם**, ואחד ממעשי הגבורה שלו היה מאבק עם אריה, אותו הצליח להרוג בידיים חשופות. התנ"ך מתאר את המעשה כדרכו באופן ענייני ותמציתי בשני פסוקים (שופטים, פרק י"ד, פסוקים ה-ו):

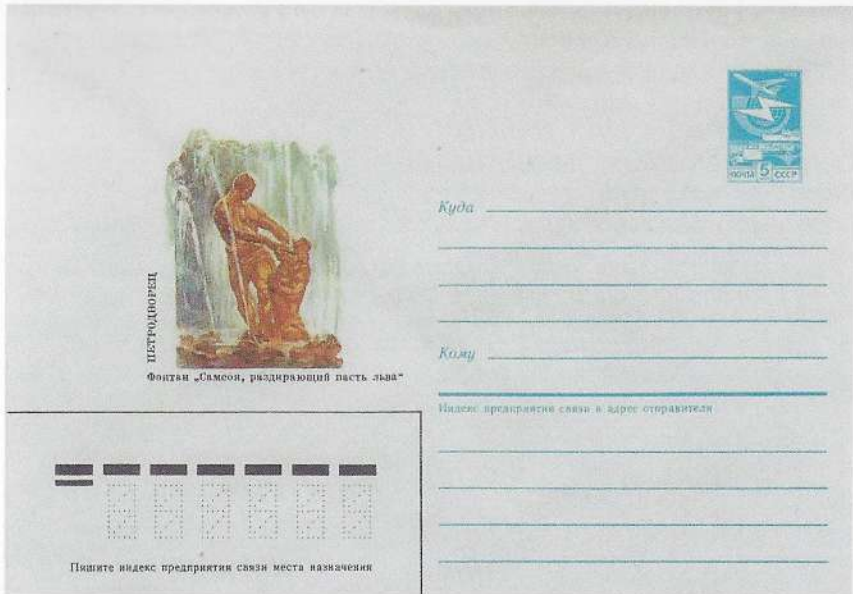
וַיֵּרֶד שִׁמְשׁוֹן וְאָבִיו וְאִמּוֹ תַּמְנָתָה וַיָּבֹאוּ עַד-כָּרְמִי תַּמְנָתָה וְהָנָה כְּפִיר אַרְלוֹת שֶׁאֵג
לְקִרְאָתוֹ: וַיַּצְלֵחַ עָלָיו כּוֹחַ יְהוָה וַיִּשְׁסָעֵהוּ כְּשֶׁסָּע הַגִּדִי וּמָאוֹמָה אֵין בְּיָדוֹ וְלֹא הָגִיד
לְאָבִיו וְלְאִמּוֹ אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה:

גלוית מרב ישראלית שיצר המחבר עם בול שמשון והאריה מסדרת סיפורי התנ"ך (2010). החותמת מ-2014 היא של ד.נ. שמשון ומראה אריה, סמל המועצה האזורית מטה יהודה.

גם הנצרות אימצה את שמשון כסמל של גבורה, ובפרט את המאבק בין שמשון לבין האריה. המזרקה "שמשון פוער את פי האריה" שבארמון פטרהוף בסנקט פטרבורג, רוסיה, הוקמה בשנת 1735 לציון 25 שנה לקרב פולטבה, שבו הרוסים ניצחו את השוודים והכריעו את מלחמת הצפון הגדולה. שמשון מסמל את הצאר **פיוטר הגדול**, שבימי חייו הישוו אותו לשמשון התנ"כי, והאריה שנלקח מהסמל של שוודיה מסמל אותה.

ואת המלך **קרל ה-12**. את הפסל המקורי יצק בעופרת **ברתולומאו רסטלי** בשנת 1735. ב-1801 **מיכאיל קוזלובסקי** יצק אותו מחדש בארד, ואחרי שניזוק במלחמת העולם השנייה **וסילי סימונוב** שיחזר אותו לפי צילומים ורישומים ישנים.

המזרקה "שמשון פוער את פי האריה" שבארמון פטרבורג בסנקט פטרבורג על דבר בולים רוסי.

מזרקות נוספות של שמשון והאריה שהופיעו על בולים נמצאות בעיר צ'סקה בודייוביצה שבצ'כיה, ובגרה שבגרמניה. בטירת ראשטאט, גם בגרמניה, יש פסל של שמשון והאריה ובכנסיית הוגראן בשוודיה יש תבליט שטוח מאבן של שמשון והאריה.

גרה

כנסיית הוגראן

טירת ראשטאט

"שמשון הגיבור" של המיתולוגיה היוונית הוא **הרקולס**, המוכר בארץ יותר בנוסח הלטיני של שמו – הרקולס. רבות הן עלילותיו של הרקולס, אבל לענייננו חשובות עשר המשימות שהטיל עליו **אוריסתאוס**, מלך מיקנה. המשימה הראשונה של הרקולס הייתה להביא לאוריסתאוס את עורו של האריה המפלצתי שחי בעמק נמאה. עורו של אריה זה היה חסין לכל סוגי כלי הנשק, ולכן הרקולס החליט להילחם בו בידיים חשופות, כפי שניתן

לראות בבול ממונקו המוצג כאן בצד שמאל. הוא תפס את האריה מגבו כדי שציפורני החדות של האריה לא יפגעו בו, ובעזרת כוחו העצום חנק אותו למוות. הרקולס השתמש בציפורני האריה כדי לפשוט את עורו ואחר כך נהג להתעטף בו כשריון (חסין לכל נשק, כאמור), כשראש האריה משמש כקסדה לראשו של הרקולס.

הרקולס משתמש בעורו של האריה מנמאה כמגן במשימה השנייה שלו – הריגת ההידרה. מעטפת יום ראשון לבול המציג יצירה של הצייר האיטלקי אנטוניו דל פולאיולו מהמאה ה-15.

הסיפור אודות הקרב בין הרקולס ולבין האריה המפלצתי מופיע כעיטור על גבי חפצים שימושיים וכן ביצירות אומנות מאז תקופת יוון העתיקה. הבול מסוריה המוצג בצד ימין מראה תבליט מבזלת הנמצא בא-סווידא והמתוארך למאה הראשונה עד השלישית לספירה. סצנת המאבק בין השניים נראית גם על גבי מטבע ממלכת פאווניה (במקדוניה של ימינו) מהמאה הרביעית לספירה. בפאפוס אשר בקפריסין נמצאים פסיפסים רבים מהמאה ה-3 לספירה המציגים סיפורים מהמיתולוגיה היוונית. אחד מהם מראה את הרקולס המסתער בידי החשופות על האריה.

וו סונג חורג את הטיגריס בבולים של סין העממית (למעלה) וטאיוואן (למטה).

"וו סונג חורג את הטיגריס" היא סצנה מ"גדת המים", רומן סיני מהמאה ה-16, הנחשב לאחד מארבעת הרומנים הקלאסיים של הספרות הסינית. יום אחד כאשר וו סונג עבר בכפר קטן במחוז ינגו הוא ראה שלט בפונדק המקומי: "אחרי שלוש קערות מהמשקה החריף שלנו לא תצליח לחצות את היער". וו סונג היה סקפטי, גמא 15 קערות ופנה ליער, וזאת למרות שהפונדקאי הזהיר אותו מפני טיגריס אימתני המסתובב חופשי. באמצע היער האלכוהול התחיל להשפיע עליו והוא נרדם, ואז התעורר לקול נהמת הטיגריס מעליו. וו סונג, שהיה מומחה בלחימה, קפץ על רגליו, הלם בטיגריס והרג אותו – ניחשתם, בידיים חשופות. השמועה על כך התפשטה והוא קיבל תפקיד ממשלתי חשוב במחוז.

"עוטה עור הנמר" היא הפואמה האפית הלאומית של גיאורגיה, אותה כתב **שותא רוסתוולי** בסוף המאה ה-12, בעת שגלה מארצו וחי במנזר המצלבה בירושלים. שם היצירה הוא כינויו של טריאל, אחד הגיבורים הראשיים, והוא מתייחס לעור שהוא לובש. הסצנה שמאחורי השם היא נושא האיור של האמן הגיאורגי **איראקלי טוידזה**, שמופיע על גבי בול גיאורגי ובול סובייטי.

הקורא חד העין המתבונן בבולים ישים בוודאי לב לכך, שהם מראים טיגריס, ולא נמר. מבחינה זואולוגית יש בעברית הבדל ברור בין נמר (עם חברבורות) ובין טיגריס (עם פסים), אולם בהקשר האידיומטי העברית מכירה בנמר כסמל של עוצמה בעברית, מן הסתם כי לא היו בארץ טיגריסים. במקור הגיאורגי כתוב טיגריס, וליתר דיוק – טיגריסית, אבל **דב גפנוב**, המתרגם לעברית, בחר לתרגם זאת כ"נמרה".

אז מה הסיפור? טריאל ראה אריה וטיגריסית מחליפים מהלומות ביניהם. כנראה שמדובר היה במשחק אהבים של בעלי החיים, אך טריאל סבר שהאריה רצה לפגוע

בטיגריסית, ולכן הוא שלף את חרבו והרג את האריה. את גופתו של האריה המת ניתן לראות בתחתית התמונה. טריאל זרק את החרב, חבק את הטיגריסית וניסה לנשק אותה, אבל היא נאבקה בו. לבסוף טריאל הרג גם אותה (במו ידיו, בלי החרב), ואת עורה הוא לבש מאז.

מימין ובמרכז: טריאל נלחם בטיגריסית. משמאל: פסל "הנער והטיגריס".

ועדיין בגיאורגיה: בעיר טביליסי ניצב פסל בשם "הנער והטיגריס" שיצר ב-1981 הפסל **אלגודז'ה אמשוקלי**. הפסל מתייחס לאגדת עם, לפיה נער וטיגריס נאבקו ביער ובסופו של דבר הרגו זה את זה. שניהם היו לא רק צעירים, אלא גם בני יחידים לאימותיהן. למחרת אמרה האם לקרובים שבאו לנחם אותה, "אני הולכת ליער לנחם את אמו של הטיגריס. ודאי גם היא עצובה מאוד על מות בנה יחידה". אפשר להגיד שהקרב הזה הסתיים בתיקו - אמנם החיה מתה, כמקובל, אבל הפעם גם האדם. אני מבקש להודות למתרגם והסופר **איתי בחור** על המידע שסיפק לי אודות "הנער והטיגריס".

קירנה חונקת את האריה

הכותרת של המאמר הזה היא "אדם נגד חתולים גדולים", אבל עד עכשיו דיברנו בעצם על גברים נגד חתולים גדולים. הבול מלוב מציג תבליט רומי מהמאה השנייה לספירה, ובו נראית הנימפה **קירנה** כשהיא חונקת אריה. לפי המיתולוגיה היוונית, קירנה הייתה ציידת מוכשרת ונועזת, ולכן הייתה אחראית על הגנת הצאן והבקר של אביה. כשאריה התקיף אותם קירנה חנקה אותו בידיים חשופות. **האל אפולו** התרשם מהמעשה, חטף את קירנה ולקח אותה לצפון אפריקה כמאהבת שלו. על שמה נקרא העיר קירנה בלוב, וכל חבל הארץ קירנאיקה שהוא החלק המזרחי של לוב.

אלפומיש נלחם באריה

ולפעמים האריה הוא רק דימוי. הבול האזבקי המוצג כאן הוא אחד מתשעה בולים בגיליונית שהנפיקה אוזבקיסטן בשנת 1998, ואשר מוקדשת לאפוס עתיק הנקרא **אלפומיש** על שם הגיבור הראשי שבו. התיאור בקטלוגים הוא "אדם נלחם באריה", וזה אכן מה שרואים בבול. הגעתי לגרסה מקוונת באנגלית של האפוס וחיפשתי אריות. לא מצאתי שם שום קרב של אדם באריה, אבל כתוב שאלפומיש נלחם בגבר בשם **קאראג'ן**, ו"קאראג'ן לפת

את אלפומיש כמו אריה". מעצב הבולים בחר להציג את הדימוי הזה כפשוטו – אלפומיש נלחם באריה. בחינה של הבולים האחרים בגיליונית מאששת כי הגבר הנראה כאן הוא אכן אלפומיש. הקרב הזה, אגב, הסתיים ללא נפגעים, ובסוף קאראג'ן נהיה חבר של אלפומיש. סוף טוב, הן לסיפור והן למאמר זה.

נחום שרשבסקי הוא ממייסדי איל"ת וכיהן כמזכיר הראשון של האגודה. נושאי האיסוף שלו הם הרלדיקה, משפחת החתוליים ויצירת גלויות מירב ישראליות. כתובתו למשלוח תגובות: naxumm@gmail.com

שלם את דמי החבר באיל"ת עוד היום!

את דמי החבר בסך 160 ₪ (80 ₪ לנוער) ניתן לשלם באמצעות:

- ✓ **תשלום באפליקצית "ביט":** לרן ברש, טלפון 052-5250780.
- ✓ **העברה בנקאית:** בנק הדואר (בנק 09), סניף 001, חשבון מספר 7315171. בפרטי ההעברה יש לציין את שם המעביר ואת השנה בעבורה מתבצע התשלום.
- ✓ **משלוח המחאה בדואר:** יש למלא צ'ק לפקודת איל"ת, ולשלוח לגזבר האגודה **רן ברש** לכתובת: רחוב היורה 1, ת.ד. 8486, גן יבנה 7086131.

בין הסוס לרכבו אורן אופיר

בשנת 1869 הונפקה בארצות הברית סדרת בולים המכונה "ה-pictorials". הבול בערך נקוב של 2 סנט הראה רוכב של שירות הדואר "פוני אקספרס". לפנינו צמדה של 6 בולים מתוך הגחה הגלופה. ההגחה אינה מנוקבת, והיא מודפסת על נייר עבה.

החוקרים מעריכים, כי המין האנושי הצליח לביית את הסוס בסביבות שנת 4,000 לפני הספירה. הסוס שרת את האדם במגוון עצום של תחומים, אך בעיקר בחקלאות, בתחבורה, בהעברת דואר וככלי מלחמה. בעידן המודרני קמו לסוס תחליפים ממונעים העולים עליו בכוחותיהם בעשרות "כוחות סוס", כך שכיום הסוס משמש את האדם בעיקר בתחום הספורט ובשנים האחרונות גם ככלי טיפולי.

הסוס הוא בעל חיים גדול ועתיר עוצמה, המסוגל לדהור למרחקים ארוכים. חושי הריח והשמיעה שלו מפותחים מאוד, ולכן נדרש מאמץ רב להכשיר את הסוס לביצוע המשימה הרצויה. במהלך השנים פותח מגוון של ציוד, אשר נועד לשלוט על הסוס ולהקל על הרכוב. עם הזמן והניסיון השכיל האדם להבין, כי עליו לשמור גם על בריאותו של בעל החיים המשרת אותו, וכך חלק מהאביזרים שפותחו נועדו להיטיב עם הסוס. במאמר זה אסקור בפניכם את האביזרים העיקריים בהם השתמשו (ומשתמשים עד היום) בעת רכיבה על סוס.

עם בית הסוס רצה האדם לשלוט בסוס, להוביל אותו ממקום למקום ולקשור אותו כדי שלא יימלט. תחילה נהגו לקשור חבל סביב צווארו של הסוס, אך שיטה זו הייתה בלתי יעילה משום שכוחו של הסוס רב בהרבה מזה של האדם. כך נולד האפסר – רצועות עור הקשורות לראשו של הסוס. משיכה באפסר מעודדת את הסוס ללכת בכיוון הרצוי. האפסר סייע בהובלת הסוסים, אך לא סיפק לאדם יכולת לשלוט בתנועות הסוס בשעת רכיבה. אציין עוד, שהשימוש באפסר אינו מוגבל לסוסים בלבד, אלא לבעלי חיים מבויתים נוספים, כגון פרות.

אפסר משמש להובלת סוסים.
בול סינדרלה

בסביבות שנת 2,000 לפני הספירה הומצאה הרתמה, שהיא אמצעי ייחודי לבהמות רכיבה והסוס בראשן. בעזרת הרתמה הצליח האדם לראשונה להשיג שליטה של ממש בסוס בשעת רכיבה, והתוצאה הייתה עלייה תלולה בשימוש בסוסים בכרכרות לצורכי תחבורה. הכרכרה גם הייתה כלי הנשק המשפיע ביותר במזרח הרחוק הקדום, והשימוש הצבאי בה מונצח במשחק השחמט על ידי אחד הכלים החזקים בו – הצריח.

לוחם פרעוני על גבי מרכבה הרתומה לסוס. הגהת אומן, חתומה על ידי המעצב, בשחור – אחת מתשע הקיימות בצבע זה בידיים פרטיות (מאוסף יורם לוביאניקר).

חותמת המראה שימוש בשוט כדי להאץ בסוס

למרכבה היו גם חסרונות, ובהן הסרבול שהיה מנת חלקן, כובדן הרב והשימוש היקר בברזל. כולנו זוכרים כיצד מרכבות הברזל של צבאו של **סיסרא** שקעו בבוצ של נחל הקישון. בסביבות המאה התשיעית לפני הספירה התפתח השימוש בחיל פרשים – לוחמים הרכובים על סוס, וכך התפתחו כלים חדישים יותר לשליטה על בעל חיים זה. כלים אלה אף מוזכרים בספרי התנ"ך, וחלקם הגדול קיים גם היום, כמובן בשינוי המותאם לסביבה הנוכחית שלנו.

סוס עם רתמה (או ראשייה) סביב ראשו. המושכות מחוברות אל טבעות המתכת שבצד הראש, ובין שתי טבעות אלו נמצא המתג, בתוך פיו של הסוס.

דוגמא אחת היא השוט, הנזכר בפסוק "שוט לסוס, מתג לחמור ושקט, לגו קטלים" (משלי, פרק כ"ו, פסוק ג'). שוט הוא מקל עץ המחובר לרצועת עור, והוא שימש לדירבון החיה באמצעות הצלפה על גבה. השימוש בשוט מדמה אצל הסוס בתת מודע את זינוק גופו של טורף אחר בטבע (למשל אריה), ומפעיל אצל הסוס יצר הישרדותי של בריחה מהירה יותר.

אמצעים נוספים לשליטה על הסוס הנזכרים במקרא

הם הרסן והמתג: "אל-תקיו, קסוס קפרד-- אין הבין: במתג-ורסן עדיו לבלום; בל, קרב אליך" (תהלים פרק ל"ב פסוק ט). הרסן, אשר מכונה כיום ראשייה, נקשר לראשו של הסוס כשהמטרה היא לבלום את הסוס במידה והוא מאבד שליטה או סוטה מהכיוון הרצוי. אל הראשייה מחוברים המתג והמושכות.

רצועת העור מתחת לחזהו של הסוס היא המרטינגל. אבזר זה שימושי במיוחד בקפיצות מכשולים.

מתג הוא מוט המוכנס לרוחב פיו של הסוס. לרוב הוא עשוי ממתכת, אם כי קיימים גם מתגים מחומרים סינטטיים כמו גומי. תפקידו של המתג הוא להפעיל לחץ על פיו של הסוס, ובדרך זו לכוון אותו לפעולה הרצויה. כדי לשפר את פעילותו של המתג משתמשים כיום לעיתים באבזר המכונה מרטינגל. אבזר זה מונע מהסוס להרים את ראשו גבוה מדי, והוא נפוץ בעיקר בקפיצות מכשולים ומרוץ מכשולי שדה.

כאמור, המטרה של השימוש בראשייה ובמתג היא לאפשר לרוכב על הסוס לשלוט בתנועתו, ומטרה זו מושגת באמצעות המושכות. המושכות מתחברות למתג באמצעות שתי טבעות המצויות בקצותיו – אחת בכל צד של הראש. הרוכב מחזיק בידיו את המושכות, ועל ידי תנועת ידיו הוא מפעיל את המתג הנמצא בפיו של הסוס. גם הראשייה עצמה קשורה לטבעות הללו, ובכך יכול הרוכב להטות את ראשו של הסוס.

במקביל להתפתחות הרסן החלו הלוחמים בצבאות האסיאתיים להניח מעין "שמיכות" על גבו של הסוס בשעת רכיבה. שמיכות אלה היו עשויות מעור חיה, והן נועדו למנוע פצעים וכאבים הן לסוס והן לרוכבו. עם השנים החלו לשדרג את "השמיכות", עד שבמאה השנייה לפני הספירה המציאו הרומאים את האוכף הקשיח.

שימוש ב"שמיכות" על גב הסוס. גלוית מרב

את האוכף מניחים על גב הסוס ומשתמשים בחגורת בטן כדי להדק אותו. מטרתו של האוכף הינה כפולה: מצד אחד נוחות ישיבה עבור הרוכב, ומצד שני שמירה על שיווי משקל הרוכב על מנת להפחית את המעמסה על גב הסוס. נוהגים לחלק את האוכפים לשני סוגים עיקריים: אוכף אנגלי ואוכף מערבי. האוכף המערבי נמצא בשימוש בעיקר

בול קנדי זה מראה אוכף מערבי. בצידו הקדמי, לכיוון ראשו של הסוס, נראית הקרן של האוכף. שימו לב לשמיכה הנמצאת מתחת לאוכף.

שימוש באוכף אנגלי, ללא קרן, במשחק פולו

בארצות הברית ובאוסטרליה. הוא מאסיבי יותר, בעל קרן בצידו הקדמי, והוא מתאים לטיפול בחוות בקר בתנאי "המערב הפרוע". האוכף האנגלי הוא קל יחסית, ללא קרן, ומשמש לרכיבה ספורטיבית ואומנותית. כיום ממליצים לרוכבים להניח שמיכה מתאימה לגבו של הסוס לפני הרכבת האוכף לצורך שמירה על בריאותו של הסוס.

אביזר נוסף המסייע ליציבותו של הרוכב על גבי האוכף ולשליטתו בסוס הוא הארכוף, הקרוי גם משוורת. זהו אביזר בצורת טבעת (לרוב עם בסיס שטוח רחב) הקשור בצידו האוכף, והרוכב מניח את רגליו בתוכו בשעת רכיבה. הארכוף גם מסייע לרוכב לטפס על גב הסוס בתחילת הרכיבה ולרדת ממנו בסופה. על פניו מדובר באביזר בסיסי למדי, ולכן קצת מפתיע שהוא הומצא מאוחר יחסית: בהודו החלו להשתמש בטבעות עזר לרגליים במאה השנייה לפני הספירה, והארכוף עצמו הומצא, כנראה, בסין רק במאה השלישית לספירה.

מימין: כפות רגליו של הרוכב נתונות בתוך הארכוף. משמאל: חותמת ביול המראה את צורת הטבעת של הארכוף.

עד כאן עסקנו באביזרים הקשורים באופן ישיר לשליטה של הרוכב בסוסו, אך האדם דואג לספק לסוס גם אביזרים נוספים אשר נועדים להקל על בעל החיים ולהגן עליו. פתגם גרמני אומר: "מי שרוצה למכור סוס עיוור משבח את רגליו". הרגלים הם האיבר הפגיע ביותר של הסוס, וקיים צורך להגן עליהן ולטפל בהן. ברכיבה תחרותית נהוג להשתמש במגיני רגליים מגוונים, אשר מלבד ההגנה מפני חבלות מספקים תמיכה גם לגידים ולמיתרים ובתחבושות המכונות

"בנדז'ים" כדי לשמור על רגלי הסוס. הבול ממלזיה בעמוד הקודם מראה דוגמא לשימוש בתחבושות הגנה כאלה.

האביזר החשוב ביותר כשמתייחסים לרגלי הסוס הוא הפרסה. זהו אביזר מתכתי, לרוב בצורת האות האנגלית U, שנועד להגן על פרסות הסוסים מפני משטחים קשים או מחוספסים. הפרסה משמשת כמעין נעל לסוס, והיא מחוברת לכף רגלו לרוב באמצעות מסמרים. כאשר תהליך זה נעשה על ידי בעל מקצוע הוא אינו גורם לסוס לכאב, וניתן להשוות אותו לפדיקור בכף רגל אנושית. אחת לכמה שנים יש להחליף את הפרסה, הן בשל שינויים פיזיולוגיים של הסוס והן בשל שחיקת הפרסה.

הפרסה היא בעלת צורה האות האנגלית U

משערים, כי הפרסות הראשונות הומצאו על ידי הרומאים במאה הראשונה לפני הספירה. תהליך הפרזול והרכבת הפרסות הפכה מימי הביניים למלאכת אומנות המצריכה ידע רב הן בתחום המתכות והן בתחום הפיזיולוגיה, האנטומיה והרפואה של הסוס. קיימת אמונה רווחת, כי לא זורקים פרסה משומשת, אלא תולים אותה בכניסה לבית. כאשר התליה מתבצעת עם הפתח כלפי מטה, זה יוצר מעין שער הגנה אנרגטי כשהמטרה היא לגרש רוחות ולהגן מפני עין הרע ומחלות. כאשר הפרסה תלויה כשפיתחה מעלה, היא מדמה קערה מלאה בכל טוב, ומטרתה למשוך שפע.

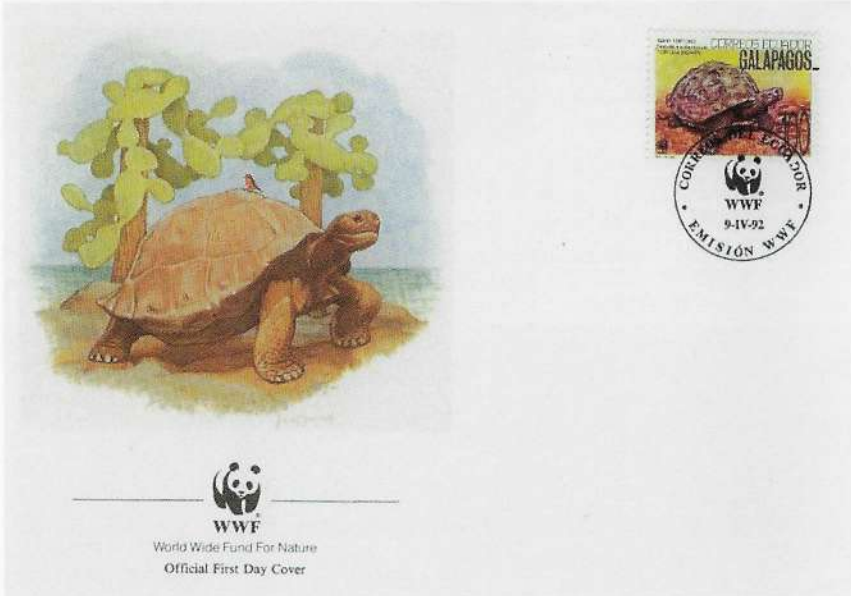
סכי עיניים מגבילים את שדה הראייה של הסוס

האביזר האחרון אליו אני רוצה להתייחס במסגרת מאמר זה הוא סכי עיניים (באנגלית: blinkers). זהו כיסוי לעיניו של הסוס באמצעות בד, רשת, רטיות עור או פלסטיק. קיימות כמה סיבות לשימוש בסכי עיניים. אחת מהן היא הגנה על עיניו של הסוס מפני אור שמש חזק. סיבה נוספת היא להרחיק מעיניו של הסוס זבובים וחרקים אשר עלולים לשאת מחלות מדבקות לעיני הסוס. סיבה שלישית היא להרגעת הסוס בזמן העברתו מאורווה לאורווה או בעת מתן טיפול רפואי עם מכשור שעלול להבהיל את הסוס. סיבה נוספת היא להגביל את שדה הראייה של הסוס בעת הליכה או בעת מרוץ. סכי עיניים מונעים מהסוס להביט לצדדים ומאפשרים לו להתרכז במשימתו.

אורן ישראל אופיר הוא אספן בולים מזה כארבעים שנה, והוא אוסף את הנושא "סוסים בשירות האדם" מזה כשלושה עשורים. תגובות למאמר ניתן לשלוח אליו בדואר אלקטרוני לכתובת: orenofir@hotmail.com

צבי ים: סכנה והצלה שחר דורון

הצבים הם אחד מבעלי החיים המעניינים על פני כדור הארץ. הם סמל לאיטיות, אך גם לעמידות ולאריכות ימים. הם משלבים יבשה וים – ריאות וזימים. יש להם היסטוריה ארוכה, עוד מתקופת הדינוזאורים, אך העתיד שלהם לוט בערפל בשל סכנת ההכחדה בה הם מצויים בימים אלו. שלא ייגמר לעולם!

צבי הענק באיי גלפאגוס מגיעים לגודל של 2-3 מטרים ושוקלים מאות קילוגרמים.

הצבים מהווים סדרה טקסונומית במחלקת הזוחלים, ויש להם ארבע רגליים ושריון כבד. קיימים מאתיים וחמישים מינים שונים של צבים, שגודלם נע בין שבעה סנטימטרים ועד שלושה מטרים, והם חיים במגוון רחב של סביבות: ביבשה, במים מתוקים ובמי הים.

השריון הגחוני של הזכר הוא קעור מעט

אחת המשפחות הגדולות בסדרת הצבים, אשר בה נתמקד במאמר זה, היא משפחת צבי הים. זוחלים קדומים אלה עברו התאמות לחיים בים לפני כ-100 מיליון שנים, וכך חיו אפילו לצד הדינוזאורים. כמו לצבי היבשה, גם לצבי הים יש שריון גדול וכבד בו הם מסתתרים בשעת סכנה. השריון הגחוני של הזכר הינו

קעור ואילו זה של הנקבה שטוח, מה שמאפשר להם הזדווגות נוחה יותר, וגם זו תכונה משותפת לצבי הים וצבי היבשה.

בעולם קיימים בסך הכל שבעה מינים של צבי ים, וארבעה מהם מצויים בסביבתנו: צבי ים ירוק, צבי ים חום, צבי ים קרני וצבי ים גלדי. צבי הים הירוק והחום נפוצים בעיקר בים התיכון, ואילו צבי הים הקרני נפוץ במפרץ אילת וחי בין שוניות האלמוגים. צבי הים הגלדי, שהוא הגדול ביותר בעולם, מופיע מידי פעם במימיה של ישראל, אך עד כה לא נצפתה פעילות רבייה שלו בים התיכון.

הרגליים של צבי הים משמשות כסנפירים, ובכך מאפשרות להם תנועה במים. הגוף שלהם הוא מאורך ושטוח, עובדה המפחיתה את התנגדות המים בשעת תנועה. את רוב חייהם מעבירים צבי הים בים, אם כי הם תלויים באוויר לצרכי נשימה וביבשה לצרכי רבייה, כפי שנראה להלן.

צבי הים הגלדי הוא הגדול בעולם

הרגליים של צבי הים משמשות כסנפירים. כריכת קונטרס

רוב צבי הים ניזונים בעיקר מאצות ומצמחים. בהיותם מבין בעלי החיים הימיים הגדולים המעטים שהם צמחוניים, יש להם תפקיד חשוב במערכת האקולוגית הימית. הזכרנו

צב הים הקרני חי בין שוניות אלמוגים.

הנקבה עושה דרכה בחול הים לחפירת הקן. דבר בולים יפני

כבר, שצב הים הקרני חי בין שוניות אלמוגים. לצב זה יש פה המזכיר מקור של ציפור, ובעזרתו הוא צד ספוגיים בשוניות.

הצב הגלדי אוכל גם דגים קטנים ומדוזות, ויש לו תפקיד חשוב בויסות אוכלוסיית המדוזות. אני מניחה, שבין הקוראים קיימת הסכמה גורפת, כי טוב יהיה אם צבי הים יאכלו מדוזות רבות לתיאבון, אך דווקא העדפה קולינארית זו שלהם מעמידה אותם בסכנה. שקיות פלסטיק שאנשים משליכים בחוסר אחריות אל הים נראים לצבי הים כמדוזות, וגורמים להם לחנק או להרעלה. למרבית הצער זו רק אחת הדרכים בהן האדם ממית אסון על צבי הים.

הליך הרבייה של צבי הים הוא מרתק. עונת הרבייה בחופי הים התיכון מתחילה בסביבות מאי ונמשכת עד אוגוסט. אחת לשנתיים או שלוש (תלוי במין הספציפי) עולה הנקבה מהים בשעת לילה, על פי רוב באותו אזור בו היא עצמה בקעה לעולם, תוך שהיא מנווטת את דרכה לאור הירח. היא מתקדמת בחול קצת מעבר לקו הגאות, כך שהקן אותו היא תחפור לא יהיה חשוף למי הים המלוחים, שעלולים להזיק לקליפה העדינה של הביצה. כאשר היא מגיעה לנקודה מתאימה היא

חופרת בעזרת רגליה האחוריות קן בעומק של כחצי מטר, מטילה בו ביצים, מכסה אותו בחול ומסווה אותו כדי שהביצים לא יפלו טרף לשועלים ותינים. כל התהליך הזה אורך כחצי שעה בסך הכל, ואז הנקבה חוזרת עליו במקום מעט שונה, כדי לא לשים את כל הביצים בקן אחד (או, אם תרצו, בסל אחד). מספר הקינים שחופרת הנקבה נע בין 2 ל-3, ובכל קן כזה היא מטילה מספר מרשים של כ-80 עד 130 ביצים. בחלק מהמינים נוהגת הנקבה גם לחפור קיני דמה, כדי לבלבל את האויב.

הביצים נותרות בתוך הקן ומודגרות באור השמש. המין של הצאצאים נקבע על פי הטמפרטורה של הביצים בקן – ככל שהטמפרטורה עולה כך עולה גם אחוז הנקבות שיוולדו. לבסוף, במהלך כמה לילות בוקעים צבי הים מן הביצים. לאבקועים (צבי הים שרק נולדו) אין כל סיכוי לשרוד על חוף הים, ולכן מייד עם בקיעתם הם נעים במהירות (ככל שצב ים מסוגל לנוע במהירות) אל הים, אשר את כיוונו הם קובעים על פי האור הבהיר,

האבקועים יוצאים מהקן ונעים מייד אל הים

המוחזר מקצף הגלים. מסיבה זו דאגה הנקבה להקים את הקן קרוב למדי לקו הגאות, כדי לעזור לאבקועים "לקצר טווחים".

סכנות רבות ואורבות לצבי הים הצעירים: עופות (כמו, למשל, השקנאי), סרטנים ודגים חומדים את בשרם, ומנצלים את העובדה שהשריון שלהם עדיין אינו קשה דיו. בממוצע רק צאצא אחד מבין האבקועים יגיע לבגרות מינית ויוכל בעצמו להעמיד צאצאים – מספר נמוך להדהים ביחס למספר הביצים שהנקבה הטילה.

חותמת דואר מהודו מציינת את הסכנה לצב הים הויתני

צבים הם בעלי חיים בעלי תוחלת חיים ארוכה במיוחד, וצבי יבשה עשויים לחיות גם מאות שנים. חלק מהחוקרים סבורים, שצבים אינם מזדקנים כלל, ובהעדר מחלה או פציעה הם יכולים לחיות לעד. המחקרים אודות צבי ים מפגרים מעט ביחס לאחיהם היבשתיים, אך הוכח, כי גם צבי ים יכולים לזכות באריכות ימים, ותוחלת החיים הממוצעת שלהם היא מעל ל-70 שנה. על רקע זה מפתיעה העובדה, כי כל שבעת המינים הקיימים של צבי ים

נמצאים בסכנה – חלקם מוגדרים על ידי האיגוד הבינלאומי לשימור הטבע בסטטוס "פגיע", ואילו אחרים בסכנת הכחדה. אויביהם הטבעיים של צבי הים הבוגרים הם בעלי החיים הימיים הגדולים (אריות ים, תנינים, ליווייתנים וכרישים), אך האיום האמיתי על

דיג של צבי ים

צבי הים, ומי שאחראי לסכנות הגדולות ביותר לבעל חיים מופלא זה, הוא בעל החיים המסוכן ביותר לטבע – הוד מעלתו האדם.

כיצד פוגע האדם בצבי הים? בעבר נהגו לדוג צבי ים לצרכי מאכל, הן משום שבשרם נחשב למעדן והן משום שאנשים חמדו את שריונם של הצבים. זה שנים רבות שחלה ירידה משמעותית בדיג זה, לאחר שבמדינות רבות הוכרזו צבי הים כבעל חיים מוגן, אך קיימות עדיין מדינות בהן מתקיים דיג של צבים. בנוסף קיים גם דיג בלתי מכוון: צבי ים נלכדים לעיתים ברשתות הדיג, ולא תמיד הדייגים ממהרים להשיב אותם לחיק הטבע.

האדם גם פוגע בשגרת חייו של צב הים מבלי להתכוון. הזכרנו כבר את שקיות הפלסטיק, אבל חשוב לדעת

שהשקיות הללו גורמות לנזק נוסף: צבי הים, ובעיקר הצעירים שבהם נוטים להסתבך בשקיות, וכל מאמץ שלהם להשתחרר גורם להם לחתכים או לשברים. גם כלי שיט מהירים, כמו אופנועי ים, פוגעים בצבי ים מבלי משים. כתוצאה מכך אנו נתקלים מידי פעם בצב ים פצוע, אשר עולה על החוף. מניסיון אישי, זה מחזה בלתי נעים!

זה לא נעים לראות צב ים מוטל על החוף

שקיות פלסטיק הן סכנה לצבי הים

את הנזק הגדול ביותר לצבי הים גורם האדם בנקודה הרגישה ביותר – תהליך הרבייה. הפיתוח המואץ של אזורי החוף גוזל מהצבים אזורי הטלה אפשריים. עודף תאורה חושף את תהליך חפירת הקן לעיני טורפים אפשריים, ומעמיד בסכנה את דור העתיד של הצבים. והפגיעה הקשה מכל מורגשת ברגע בו מגיחים האבקועים אל העולם: חלקם מסתנוור מאורות הכרך, ומתחיל לנוע לכיוון הלא נכון. אחרים "נתקעים" בדרך אל הים בקוליסים (חריצים עמוקים שמוותרים אחריהם צמיגים של כלי רכב הנעים ללא רשות בחוף), ואינם מצליחים להגיע אל המים.

אבל לא הכול רע: בעולם כולו ננקטות פעולות להגנת צבי הים. כבר הזכרנו, שבמדינות רבות הם הוכרזו כבעל חיים מוגן, והדיג שלהם נאסר. גם בישראל, שהיא אחת מנקודות ההטלה הבודדות בים התיכון עבור צב הים הירוק, ננקטו פעולות רבות חשיבות לשיפור

המצב. מזה כ-30 שנה פועל בארץ פרויקט של העתקת הקינים ושמירה עליהם. פרק זמן זה הוא דומה לזמן הדרוש לצבי ים להגיע לבגרות מינית, ולכן רק בשנים האחרונות ניתן לראות תוצאות מובהקות של פרויקט זה. ואמנם, כיום ניכרת עליה משמעותית במספר ההטלות בחופי הארץ, בעיקר בקרב נקבות צב הים החום. גם סדרת הבולים היפה שהנפיק השירות הבולאי בשנת 2016 סייעה להגדלת המודעות לנושא בקרב הציבור הרחב.

בבית הספר "מבואות ים" במכמורת פועל המרכז הארצי להצלת צבי ים. המרכז הוקם על ידי רשות הטבע והגנים בשנת 1999, במטרה לשקם ולהשיב לטבע צבי ים פגועים לאחר החלמה והתאוששות. מאז הקמתו טופלו במרכז למעלה מ-700 פרטים, וכ-500 מהם שוחררו לים הפתוח. המרכז מטפל בצבים בבריכות ים ייעודיות, מפעיל גרעין רבייה לצב הים הירוק, ומגן על הביצים המוטלות בחופים. כל זה נעשה בסיוע מתנדבים העושים מלאכת קודש. המרכז, שהוא גם אחד ממוקדי המחקר החשובים בעולם בתחום צבי הים, עורך סיורים מודרכים לקהל, ואני ממליצה לקוראי "נושאן" לבקר בו.

צב ים חום

הצל צב ים! חותמת ומעטפה קשוחה המוקדשות לצב ים רידלי

שחר דורון היא בוגרת הפקולטה למדעי הים במכללת רופין. כתובתה למשלוח תגובות: shaharov4@gmail.com

טיפול באמצעות כלבים גל שפרון

כלב הבית התפתח מהזאב לפני כ-30,000 שנה, ובזית על ידי האדם לפני כ-15,000 שנה. היה זה בעל החיים הראשון שהמין האנושי ביית, והדבר אירע עוד בטרם התפתחה החקלאות, כאשר האדם היה עדיין צייד-לקט. לכלב יש חוש ריח וחוש שמיעה מפותחים בצד לסתות חזקות ושיניים המסוגלות לאחוז בטרף, ויכולות אלה סייעו לאדם הצייד. בצד יכולות אלה הכלב הוא גם בעל חיים נאמן מאין כמוהו, ולא בכדי הוא נחשב לידידו הטוב ביותר של האדם.

שמירה על עדרי כבשים

כלב מסייע לאדם בשעת ציד. דבר בולים מברית המועצות

במהלך השנים התפתחו למעלה מ-450 גזעים שונים של כלבים, אשר מבחינה גנטית כולם נוצרו מאב משותף. רוב הגזעים נוצרו ב-200 השנה האחרונות, והן פרי מאמציו של האדם ליצור כלב בעל תכונות ספציפיות, הנוחות לו לשימוש מסוים.

תקצר היריעה מלהזכיר את כל הדרכים בהן כלבים מסייעים לאדם מאז ביתו ועד ימינו, ולכן נזכיר פה רק אחדות מהן. כלבים משמשים אותנו לשמירה הן על הבית והן על עדרי כבשים, פעולה בה מצטיין במיוחד כלב הרועים הגרמני, המוכר לכול בकिנוי העממי "כלב זאב";

כלבי נחייה משמשים כעיניים לכבדי ראייה

המשטרה וגופי הביטחון נעזרים בכלבי גישוש לאתר נעדרים ולחלץ נפגעים במקרה אסון, או להבדיל – ללכוד מברחי סמים; גזעים מסוימים משמשים ככלבי נחייה לעיוורים, בעוד שאחרים מובילים מזחלות בשלג, ועוד ועוד. במאמר זה אני רוצה להאיר זרקור על דרך נוספת שבה אנו נעזרים בכלבים – טיפול באנשים במצוקה.

מזחלת כלבים

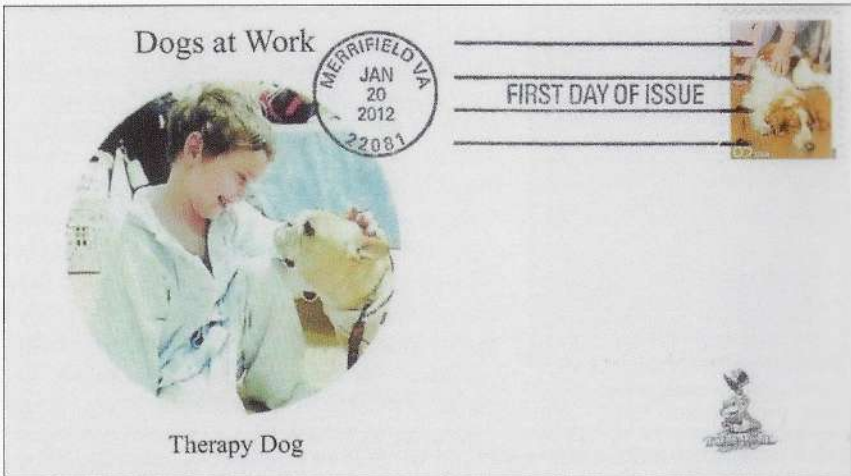
כלבי חילוץ והצלה בפעולה

התחום של טיפול באמצעות בעלי חיים התפתח לקראת סוף המאה העשרים. התוצאות הן מרשימות מאוד בכל קבוצות הגיל, ובפרט בשני הקצוות של הספקטרום – ילדים וקשישים. העוסקים בתחום משתמשים במגוון רחב של בעלי חיים, כגון סוסים או דולפינים, אלא שאלה אינם זמינים בכל מקום ולכל האוכלוסיות. לעומת זאת, השימוש בכלבים יכול להעשות גם בביתו של המטופל ובאופן רציף.

טיפול בעזרת סוסים ודולפינים. כריכת קונטרס.

נתמקד תחילה בצעירים שבחבורה, הילדים ובני הנוער. במסגרת עבודתי עם נוער בסיכון זכיתי בשנה האחרונה לראות כיצד עבודה עם כלבים יכולה לחולל פלאים. בין הכלבים והנערים מתפתח קשר רגשי עמוק. מחקרים הראו, כי בעת ליטוף הכלב מופרש הורמון בשם אוקסיטוצין, הידוע גם כהורמון האהבה, הן אצל הכלב והן אצל המלטף. הכלב מקבל את הנער המטופל ללא תנאי, ומעניק לו חום ואהבה. הנערים זוכים לתחושת ביטחון אישי ומפתחים אחריות, רגישות ואמפאטיה. בל נשכח, כי אנו עוסקים בנערים, אשר רבים מהם חוו אלימות והתעללות מינית בבית המוצא שלהם, ולא זכו למודל ראוי של הורות. הקשר עם הכלב מספק להם חוויה מתקנת, ורגעים רבים של אושר. אגב, מחקרים הראו, שכלבים מסייעים גם לילדים הסובלים ממחלות קשות. שיפור מצבו הנפשי של הילד החולה הוא בעל השפעה ישירה על סיכוייו להחלים מהמחלה בה לקה.

כלבים מספקים אושר לילדים ולבני נוער המתמודדים עם קשיים. מעטפת יום ראשון אמריקאית

בצד השני של ספקטרום הגילאים, הכלבים מסייעים להפגת תחושת הבדידות הנפוצה כל כך בקרב בני הגיל השלישי, כפי שמראה הבול האמריקאי הנראה כאן משמאל.

מלבד כל תפקידיו המסורתיים של הכלב מתברר, שיידו הטוב ביותר של האדם מסייע לו גם באופן נפשי בכל קבוצות הגיל.

גל שפרון הוא עובד סוציאלי במקצועו. לתגובות
gshifron@gmail.com בכתובת

רישום בולים בהתאחדות העולמית לפיתוח הבולאות טיבי יניב

נושא ההגנה על ציבור אספני הבולים מפני תוויות המתחזות להיות בולי דואר לגיטימיים העסיק את הממסד הבולאי העולמי מזה זמן רב. עיקר האתגר היה טמון בתוויות של אזורים נידחים, או כאלה החווים תהפוכות מלחמתיות ופוליטיות. סוחרים בולאיים נהגו לנצל את המציאות המעורפלת כדי להדפיס תוויות, שנראו לכאורה אמיתות, וזאת בשם מדינות שכלל לא היו קיימות.

תווית פרטית המתחזה לבול דואר, אשר הופצה בשנות ה-50 בשם הרפובליקה של מאלוקו הדרומית – מדינה שכלל לא הייתה קיימת.

אחד המקרים המפורסמים בתחום זה הוא של "הרפובליקה של מאלוקו הדרומית", הידועה בשם Maluku Selatan, אשר התנוסס על "בוליה". מדובר במספר איים באינדונזיה, אשר הכריזו על עצמאות בשנת 1950. עצמאות זו לא הוכרה על ידי שום מדינה, ולממשלת מאלוקו הדרומית לא הייתה כל שליטה בשטח כלשהו.

יזם בולאי פרטי החל להפיץ בתחילת שנות ה-50 "בולים" בשם מאלוקו הדרומית, ואף הצליח להכנס לאחת הוועידות של איגוד הדואר העולמי (ה-U.P.U.). בוועידות אלה מקובל, שהנציגים השונים מחלקים תשורות בולאיות לעמיתיהם, וכך המשתתפים בוועידה קיבלו לידיהם כמה בולים ואף מעטפה מקושטת עם חותמת "רשמית" ממדינה שכלל אינה קיימת. פריטים אלה הגיעו בשעתו לידי התאחדות בולאי ישראל מנציג הדואר שלנו, אשר השתתף בוועידה.

כדי להגן על אספני הבולים נהג איגוד הבולאות העולמי (ה-F.I.P.) לפרסם רשימות "שחורות" של תוויות האסורות לתצוגה בתערוכות העולמיות. השופטים בתערוכות היו אמורים להצטייד בעשרות דפים של רשומות, ולהוריד ניקוד ממצגים אשר עושים שימוש בתוויות הכלולות ברשימות שחורות אלה. הרשימות הללו כללו גם בולים, אשר הוחרמו על ידי איגוד הבולאות מסיבות נוספות, כגון בולים אשר לא נמכרו בסניפי דואר לקהל הרחב, או בולי צדקה שנמכרו בלמעלה מ-50 אחוז מעל הערך הדוארי. במשך כעשור הצליחו ראשי האיגוד להגיע להסכם עם המפיץ של קטלוג מיכל (Michel), ובקטלוג זה הופיעו הבולים המוחרמים כשהם מסומנים במעין שחור קטן. כך, למשל, נעשה לגבי רוב הבולים של פארגוואי וישויות חסרות שירותי דואר במפרץ הפרסי.

שיטת החרם לא השיגה את מטרתה, ולבסוף זנחה. סוחרי הבולים, להם יש אינטרס כלכלי ברור, התנגדו לסימון בולים כאסורים, משום שהדבר פגע במכירות. בין המתנגדים היו מדינות רבות השפעה כמו אנגליה וארצות הברית, אשר בהן התחום של איסוף בולי

"סינדרלה" הוא פופולארי למדי. לשיטתן של מדינות אלה אין להתערב באופן עקרוני במסחר החופשי, כל עוד מספקים לציבור מידע ברור שאינו מטעה.

הממסד הבולאי העולמי לא אמר נואש, והשיק תוכנית חדשה, לה היו שותפים איגוד הבולאות העולמי ואיגוד הדואר העולמי. בשנת 2002 החל לפעול ארגון בשם "ההתאחדות העולמית לפיתוח הבולאות" (באנגלית: World Association for the Development of Philately, או בראשי תיבות WADP), אשר מקיים מעין קטלוג אינטרנטי של בולים חוקיים. הקטלוג הזה מוצג באתר האינטרנט בכתובת www.wnsstamps.post, וכיום נכללים בו למעלה מ-100 אלף בולים מ-194 ישויות מנפיקות שונות.

איך זה עובד? המדינות החברות ב-UPU התבקשו לשלוח למשרדי WADP בז'נבה דוגמאות מכל הבולים אותם הן מנפיקות. לכל בול כזה מוענק מספר מזהה בשיטה המכונה WNS. בשיטה זו מסומן כל בול באמצעות שתי אותיות המזהות את המדינה, שלוש ספרות המתייחסות למספר ההנפקה, ושתי ספרות נוספות המסמנות את שנת ההנפקה, אשר מופרדות מקודמותיהן באמצעות נקודה. אם ניקח, למשל, את הבול הישראלי משנת 2009 המראה את המכשיר האסטרונומי "מטה יעקב", הרי שהוא מסומן על ידי **IL013.09**. האותיות IL מזהות את ישראל כמדינה המנפיקה, שנת ההנפקה מסומנת בשתי הספרות 09 מימין, ואילו 13 הוא מספר סידורי באותה שנה.

בול "מטה יעקב" מסומן כ-IL013.09

כאמור, רישום זה מופיע באתר האינטרנט של WADP בצירוף מידע בסיסי נוסף ביחס לבול (תאריך ההנפקה, ערך נקוב, גודל פיסי, נקבוב, שיטת הדפסה וכו'). כך יכול כל אדם לדעת בכל רגע נתון בוודאות, שהבול האמור הוא אכן בול רשמי שהונפק על ידי מדינה אמיתית, החברה ב-UPU. בתמורה למאמציו גובה ה-WADP מהרשות המנפיקה 50 פרנק שווייצרי עבור כל בול שנרשם.

מערכת הרישום של WADP תהיה יעילה רק ככל שהמדינות החברות ב-UPU ישתפו עימה פעולה. למרבית הצער, מדינות חשובות כגרמניה וארצות הברית לא השתתפו כלל בתוכנית בהתחלה. גם רוב הסוכנים הבולאים הגדולים, אלה שמדפיסים בכל שנה אלפי בולים בשם איים זעירים ומדינות מפותקות באפריקה, לא משתתפים בתוכנית.

כיום ניתן למצוא במערכת של WADP בולים מלמעלה מ-190 מדינות, ובהן גם ישראל. כל בול הרשום באתר זה הוא בול חוקי, אשר ניתן להציג אותו בתערוכות בולים ללא כל חשש. ה-WADP מנפיק תעודת רישום לכל בול, עליה מופיע הבול כשהוא חתום בחותמת של ה-UPU. עבור כל בול קיימים **שני עותקים בלבד** לתעודת הרישום: העתק אחד נותר במשרדי WADP ואילו השני מועבר למדינה המנפיקה (לידי השירות הבולאי במקרה של ישראל).

UPU
UNIVERSAL
POSTAL
UNION

BUREAU INTERNATIONAL

WORLD ASSOCIATION FOR THE
DEVELOPMENT OF PHILATELY

WADP Numbering System (WNS)

Certificate of Registration

Israel

WNS NUMBER: ILO20.12

Date of issue: 17:04:2012

Denomination: 3.00 ILS

Number in set: 4

Subject: High Priest Breastplate - Naftali

Issue format: sheet of 10

Dimensions: 40 mm x 30 mm

Perforations: 13.5 x 13.5

Printer: Joh Enshede, Holland

Stamp issuing authority: Israel Post Ltd

Postal address
Case postale
3000 BERNE 15
SWITZERLAND

Headquarters
Weltpoststrasse 4
BERNE
SWITZERLAND

Telephone
+41 (0) 31
350 31 11

Telefax
+41 (0) 31
350 31 10

תעודת הרישום של בול שבט נפתלי מסדרת אבני החושן משנת 2012.
זוהי אחת משתי התעודות היחידות הקיימות – השנייה נמצאת במשרדי ה-WADP.

בתעודת הרישום מופיעים כל הנתונים הנשמרים על ידי ה-WADP, ובכללם שם המדינה המנפיקה, מספר הרישום של הבול ופרטים טכניים אודותיו. האם ידעתם, למשל, שהבולים בסדרת אבני החושן הודפסו בהולנד?

מה מעמדן של תעודות רישום אלה? לדעתי יש לראות בבול החתום בול דוגמא (specimen) מודרני. לפי הכללים של ה-UPU כל מדינה החברה בארגון שולחת דוגמאות מבוליה כדי שאלה יחולקו לכל יתר המדינות החברות. עד לתחילת שנות החמישים נהגו רוב המדינות לפסול דוגמאות אלה משימוש באמצעות הדפס רכב של המילה specimen (או מקבילות לה בשפות אחרות, כגון muestra או proba). כיום הופסק השימוש בהדפסי רכב, והמדינות שולחות זו לזו עותקים רגילים של כל הנפקה.

רישום הבולים במאגר המידע של ארגון WADP ממלא תפקיד זהה במהותו לבולי דוגמא. לפי דעתי, כשם שכללי התצוגה מתירים ללא סייג להציג בולי דוגמא, כך ניתן גם להציג את תעודות הרישום ב-WADP. מאחר והתעודה היא בגודל של דף A4 לערך נראה לי הגיוני להציג אותה ב"חלון", אך יש להקפיד כי הבול והחותמת ייראו במלואם. נדירותו של הפריט (כאמור, שני עותקים בלבד) אמורה אף להקנות ניקוד מסוים עבור נדירות. אשמח לשמוע את דעתם של השופטים התמטיים בשאלה זו.

טיבי יניב היה מנכ"ל התאחדות בולאי ישראל במשך 28 שנה. קודם לכן הוא ערך את "נושאון" בשנותיו הראשונות. נושאי האיסוף שלו הם חלל ואסטרונאוטיקה. כתובתו למשלוח תגובות: ipf@netvision.net.il

בוקר של בולים בהתאחדות בולאי ישראל

הנכם מוזמנים למפגש "בוקר של בולים", אשר יתקיים ביום שישי ה-2 בספטמבר במשרדי ההתאחדות ברחוב אבן גבירול 39, תל אביב.

תכנית המפגש:

התכנסות, כיבוד קל	9:00 – 9:30
דברי פתיחה	9:30 – 9:40
"פריטים בפירוט" - מספר אספנים יציגו פריט אחד מהאוסף שלהם	9:40 – 10:10
מה חדש באתר האינטרנט של ההתאחדות?	10:10 – 10:30
חידון בולאי נושא פרס על פלטפורמת Kahoot	10:30 – 11:00
מכירה פומבית	11:00 – 12:00

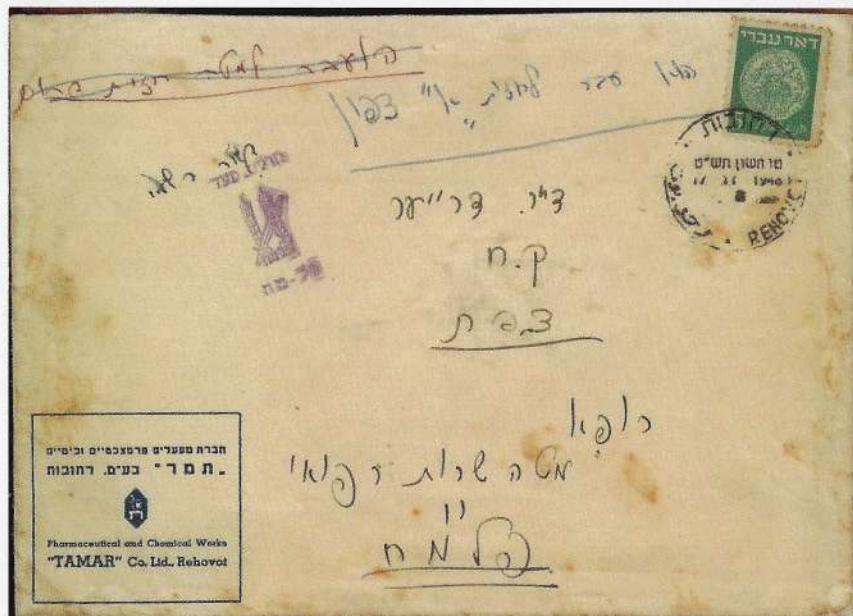
הכניסה חופשית. אין צורך בהרשמה מראש.

מסע בעקבות הנמען

הפעם נעקוב אחרי דרכו המפותלת של מכתב, אשר נשלח בימי מלחמת העצמאות, ו"טייל" לאורכה של הארץ הלך ושוב בין החזיתות השונות, עד אשר הגיע ליעדו. התהפוכות שעבר מכתב זה הן בבחינת עדות דוארית לזמנים סוערים ומלאי תהפוכות.

נתחיל בהתחלה: בחותמת הדואר מרחובות המתנוססת על גבי חזית המעטפה לעיל מצויין תאריך המשלוח – ט"ו בחודש חשון, תש"ט. התאריך הלועזי בחותמת אינו ברור, אך בעזרת ממיר תאריכים הנמצא במרשתת ניתן לגלות, כי מדובר ב-17 בנובמבר, 1948. אנו מצויים, אם כן, כחצי שנה לאחר קום המדינה, ואמנם המכתב מבויל בבול דואר עברי בערך של 5 מיל. תעריף המשלוח של מכתב באותם ימים היה 10 מיל, כך שהמכתב בויל בחסר.

המכתב נשלח על ידי חברה בשם "תמר", שעסקה בייצור תרופות וכימיקלים, ואשר מקום מושבה היה ברחובות. הנמען הוא ד"ר דרייער בקופת חולים בצפת. מתחת לכתובת זו ציין השולח, כי ד"ר דרייער הוא רופא במטה השירות הרפואי של הפלמ"ח.

חיפוש בויקיפדיה חושף כמה פרטים אודות ד"ר קלאוס דרייער (אשר לימים יעברת את שמו ויקרא ד"ר יעקב דרור): בין השנים 1942 ל-1944 הוא היה הרופא הראשי של הפלמ"ח. בשנת 1947, עם תחילתה של מלחמת העצמאות הוא שב לשירות פעיל, ובאפריל 1948 התמנה להיות קצין הרפואה האחראי על שלוש חטיבות הפלמ"ח ("יפתח", "הראל" ו"הנגב"), והוא יושב, כמסתבר מהמכתב, בצפת.

המכתב הגיע לצפת ב-18 בנובמבר, כלומר, יום אחד לאחד שנשלח מרחובות, כפי שניתן לראות מהחותמת האזרחית של צפת בגבה של המעטפה המסומנת ב-"1". במאמר מוסגר נציין, כי ניתן רק להתפעל מיעילות הדואר באותם ימים: המדינה זה עתה קמה, תשתיות התחבורה היו לקויות ואנשים רבים היו מגויסים, ובכל זאת הדואר עשה את דרכו במהירות עליה אנו יכולים רק לחלום בימים אלה.

אלא שבאוקטובר 1948, זמן קצר לפני שנשלח אליו המכתב, מונה ד"ר דרייער לאחראי על שירותי הרפואה בנגב. במפעל "תמר" לא ידעו על קידום זה, ולכן המכתב נשלח, כאמור, לקופת חולים בצפת. כאשר הבינו אנשי צפת, כי הנמען עבר דרומה במסגרת תפקידו הצבאי, הם הטביעו בחזית המכתב חותמת של חוליית הסעד של הפלמ"ח, הכוללת את הסמל של שני השיבולים והחרב והכיתוב פל-מח, שהיה נפוץ באותה תקופה. **חותמת זו נדירה מאוד על גבי מכתבים.** מעל לחותמת הוסיפו אנשי חוליית הסעד, בשים לב לתפקידו הצבאי של ד"ר דרייער, את הכיתוב "דאר רשמי", ובכך העניקו למכתב פטור מביוול. בראש המעטפה בצד שמאל צוין (באותו כתב יד) כי ד"ר דרייער "הועבר למטה חזית דרום". המכתב הופנה, אם כן, דרומה בעקבות ד"ר דרייער. לפי

החותמת בצידו האחורי של המכתב ההפניה נעשתה ב-19 בנובמבר (מסומן ב-"2"). שימו לב כי מנקודה זו ואילך כל סימני הדואר על גבי המכתב הם של הדואר הצבאי.

המכתב שלנו עבר בבסיס "א" של הדואר הצבאי בתל אביב ב-20 בנובמבר (חותמת המסומנת ב-"3") והגיע למטה חזית דרום. אלא שהזמנים היו בלתי רגילים, והשינויים היו תכופים. ד"ר דרייער, שרק באוקטובר מונה לאחראי על שירותי הרפואה בנגב זכה בינתיים לקידום נוסף. בעוד המכתב שלנו נוסע בעקבותיו דרומה מונה ד"ר דרייער לאחראי על שירותי הרפואה בחזית הצפון. כאשר הגיע המכתב למטה חזית דרום נמחקה ההפניה שבראש המכתב, ובמקום זאת הוסיפו בכתב יד את ההפניה "הוא עבר לחזית "א" צפון". בדרכו צפונה עוד זכה המכתב לחותמת של משרד הקשר במטכ"ל ב-24 בנובמבר (מסומן ב-"4").

וכך המכתב שלנו יצא מרחובות, הגיע לצפת, נסע דרומה למטה חזית הדרום ולבסוף נשלח למטה חזית הצפון. מסלול מפותל זה מנציח את רוח התקופה, בה חלו תהפוכות רבות והיסטוריות בתולדות עמנו.

מרדכי נחמני אוסף מכתבים וגלויות שנשלחו בדואר אשר חושפים סיפורים מעניינים בשתי קטגוריות:

א. ארץ ישראל מהתקופה העות'מנית ועד מלחמת השחרור.

ב. שואה (גטאות, מחנות, מחנות עקורים וכו').

כתובתו למשלוח תגובות: mordecain@gmail.com

לא קיבלת את נושאונט?

נושאונט, העיתון הבולאי המקוון הראשון בשפה העברית, מופץ שלוש פעמים בשנה. חברי איל"ת זכאים לקבל אותו ללא תשלום, אולם לצורך הפצת נושאונט אנו זקוקים לכתובת הדואר האלקטרוני (e-mail) שלכם. כתובתכם תשמש את ועד האגודה

ואת העורכים לצרכי פעילות האגודה בלבד, ולא ייעשה בה כל שימוש אחר. פנו אלינו עוד היום לכתובת noson.ed@gmail.com, וגם אתם תקבלו את נושאונט. נשמח גם לשלוח לכם גליונות קודמים, על פי בקשה.

תימאטיקה מתחת לפטיש

המדור שלנו מוקדש הפעם לבית המכירות "גיירמו חליל", הפועל בעיר באיה בלנקה בארגנטינה. בית מכירות זה מתמחה בחומרים בולאיים מאמריקה הלטינית, אשר בדרך כלל אינם נפוצים בארץ. רמת המחירים הנהוגה אצלם הינה נמוכה, כך שגם אספן מן השורה יכול

למצוא כאן פריטים לאוסף שלו. להלן נציג כמה פריטים מהמכירה אותה מקיים גיירמו חליל ב-1 בספטמבר. פריטים נוספים ניתן למצוא באתר האינטרנט שלהם בכתובת www.jalilstamps.com/index.php.

בשנת 1892 הנפיקה ארגנטינה שני בולים (בעריכים 2 ו-5 סנטבוס) בעיצוב זהה לציון ארבע מאות שנה למסעו ההיסטורי של **כריסטופר קולומבוס**. בבולים נראות הספינות "סנטה מריה", "נינה" ו"פינטה", והם הודפסו בתכלת ובכחול כהה, בהתאמה. במכירה של גיירמו חליל מוצעות שתי הגהות מטבעת (die proof) של בולים אלה בצבעים שונים מצבע ההנפקה: הבול בעריך הנמוך מוצע בצבע חום כהה, והעריך הגבוה בגוון של אדום. בשני המקרים ההדפסה היא על נייר דק קטן (המודבק על גבי קרטון עבה וגדול) עם פסים דקים לאורכו. המחיר ההתחלתי לכל אחד מפריטים אלה הוא 200 דולר, ולכך יש להוסיף את עמלת הקניה שהיא בגובה 10% – נמוך בהרבה מהמקובל.

הגהות מטבעת לעריך הגבוה. התמונה בצד ימין למעלה היא הגדלה לנוחיות הקורא.

הפריט הבא הוא צמדה של ארבעה בולים מתוך הגהת הגלופה (כלומר, הגהה של גיליון שלם). ההגהה הזו נעשתה בצבעי ההנפקה, על נייר מיוחד אשר שימש להדפסות ניסיון. הבול עצמו הונפק בשנת 1936 כחלק מהסדרה מן המניין, והוא מראה אשכול ענבים. מחיר הפתיחה המבוקש על ידי גיירמו חליל הוא 60 דולר, ולנו זה נראה סביר בהחלט.

והנה עוד רביעיה: בשנת 1959 הנפיקה ארגנטינה סדרה של חמישה בולים לכבוד המשחקים הפאן-אמריקאיים. מטבע הדברים הוקדשו חמשת הבולים לענפי ספורט שונים, ובהם כדורסל, ריצה, איגרוף, חתירה ושחיה. במכירה של גיירמו חליל מצאנו רביעייה של הבול המראה שחיינית עם

טעות הדפסה: סמל המשחקים, ובו לפיד בוער, נשמט מההדפסה. טעות זו קיימת בגיליון בולים אחד בלבד, כך שזהו פריט נדיר, והמחיר ההתחלתי המבוקש הוא 490 דולר. אמנם מדובר ברביעיית בולים, אך לנו המחיר הזה נראה גבוה יחסית. באחד האתרים ראינו רביעיה דומה של בול האיגרוף במחיר של 230 דולר. עם זאת יש לזכור, כי בול השחיינית הנראה כאן הוא בעל הערך הנקוב הגבוה בסדרה, כך שיש הצדקה מסויימת למחיר המבוקש על ידי גיירמו חליל.

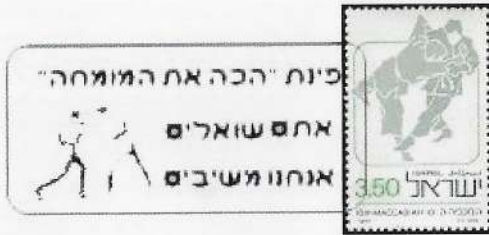
אם למישהו מהקוראים יש ניסיון עם בית מכירות זה נשמח לשמוע על חוויותיו!

חברים חדשים באיל"ת

האנשים הבאים הגישו בקשה לחברות באיל"ת. חבר האגודה המתנגד לקבלת מי מהם לחברות באגודה יפנה לועד תוך חודש מפרסום הבטאון.

614 שיר-און אביב, נהר פרת 13, מבשרת ציון 9078013. אוסף בולים בנושא "שלום", וכן בולי ישראל.

הגהה בשחור-לבן

השאלה שלנו הפעם עוסקת בהגהה של בול מאיי טונגה. הפריט הנראה להלן מתואר על ידי המוכר המצע אותו כ"הגהה מונכרומטית בשחור לבן על נייר דק, שהוכנה על ידי המדפיס

(חברת וולסול סקויריטי פרינטרס) על גבי נייר דק". המוכר אף יודע להגיד, כי מדובר בעותק אחד מתוך עשרים הגהות כאלו הקיימות, כך שמדובר בפריט נדיר. האם זהו פריט טוב לתצוגה תחרותית?

הבול כפי שהונפק

ההגהה נשוא השאלה

דמיאן לאגה, בכיר האספנים התמטיים בעולם, מי שהיה יושב ראש הוועדה התמטית של הפ.י.פ. ומי שזכה בתואר "אלוף העולם בבולאות" בתערוכת בודפסט 2022, משיב בנחרצות ובשלילה:

הפריט שלפנינו, אשר דומים לו מוצעים בשוק על ידי סוחרים רבים, הוא למעשה צילום, אשר הוכן כחלק מההתכתבות שבין המדפיס (חברת וולסול סקויריטי פרינטרס), הדואר בטונגה והיועץ הבולאי של הדואר אשר התגורר בלונדון. כל אחד משלושת הגופים הללו החזיק ברשותו כמה וכמה צילומים כאלו, ולכל התכתבות היו מצרפים צילום כדי למנוע אי הבנות בשאלה על איזו הנפקה מדובר.

המשמעות של הסבר זה היא, שהצילומים כל אינם הגהות של הבולים. מהגדרתה, הגהה נועדה לזהות בעיות בעיצוב או בהדפסה ולתקן אותן. לצורך זה הוכנו הגהות צבעוניות, כך שה"הגהות" בשחור לבן כלל לא היו דרושות.

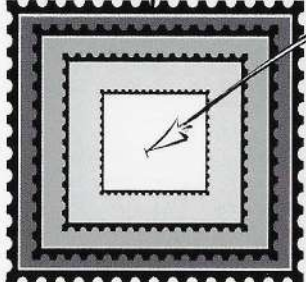
דעתי היא שפריטים אלה אינם ראויים לתצוגה, מאחר ואינם חלק מתהליך ייצור הבול. גרוע מכך, מי שייציג פריט כזה עלול להפגע בניקוד בסעיף של הידע הבולאי. אני ממליץ שלא לרכוש פריטים כאלה לצרכי תצוגה – פשוט, חבל על הכסף!

פרפר מץ

פרפרי מץ הוא כינוי למכתבים, שנשלחו בכדורים פורחים בלתי מאוישים בזמן המצור הפרוסי על העיר מץ בשנת 1870.

במהלך מלחמת פרוסיה צרפת בשנת 1870 נסוגה הארמיה הצרפתית הראשונה בפיקודו של **פרנסואה אשיל בזן** אל בין חומותיה הבצורות של העיר מץ. הפרוסים הגיבו מייד, והארמיה הפרוסית השנייה בפיקוד הנסיך **פרידריך קרל** כיתרה את מץ, החל ב-19 באוגוסט 1870.

הזירה קואלצ' בול

ב-1 בספטמבר פנה רופא צבאי צרפתי בשם **ד"ר פפיון** לעמיתו הרוקח הצבאי **ז'וליאן פרנסואה ז'נל**, והציע שימוש בכדורים פורחים לצורך משלוח דואר אל מחוץ לעיר הנצורה. ז'נל העביר את ההצעה למרשל בזן, אשר לא התפעל מהרעיון. אך הרשה לז'נל לערוך ניסויים בשיטה זו.

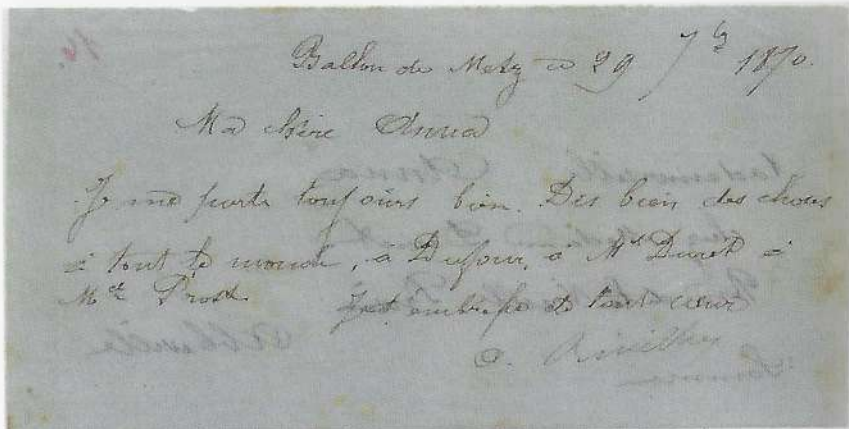

פרפר מץ שנשלח ב-7 בספטמבר 1870 באחד מבלוני הרוקח". הכדור הפורח נחת בשלום, והמכתב הוחתם בליל ב-19 בספטמבר 1870, אך לא הועבר ליעדו משום שפריו כבר הייתה תחת מצור.

וכך, בין ה-5 וה-15 בספטמבר שוגרו על ידי ז'נל 14 כדורים פורחים עשויים נייר המצופה לכה, כדי למנוע כניסת מי גשם. הבלונים מולאו במימן, גז הקל מהאוויר, והמכתבים היו בלתי מבוויילים וללא מעטפה כדי להפחית במשקלם. הכדורים הפורחים נישאו על ידי

הרוח, ושבעה מהם הגיעו לבסוף לקווים הצרפתיים. עם הנחיתה נמסרו המכתבים לידי הדואר הצרפתי, אשר הכניס אותם למעטפות ושיגר אותן אל הנמענים ללא תשלום. שבעת הכדורים האחרים נפלו בידי הפרוסים. 14 הכדורים הראשונים האלה מכונים בשם "בלוני הרוקח", והם נשאו בסך הכל כ-3,000 מכתבים.

בשלב זה נכנס לתמונה חייל ההנדסה הצרפתי, ונטל לידייו את המבצע. סניף הדואר המקומי החל לקבל מכתבים מחיילים ואזרחים כאחד, כאשר הנייר נקבע להיות בגודל אחיד של 10 סנטימטרים וברוחב של 5 סנטימטרים. הנייר נדרש להיות דק מן הדק, וגם הכללים ביחס להעדר מעטפות וביול נשמרו.

פרפר מץ שנשלח ב-30 בספטמבר 1870 בכדור פורח ה-9 (והלפני אחרון) מבין בלוני ההנדסה. הכדור נחת בשטח צרפתי והמכתב הועבר ליעדו בעיירה אבוויל שבמחוז סום בחבל או-דה-פראנס שבצפון צרפת.

בין ה-16 בספטמבר ל-3 באוקטובר שוגרו עשרה כדורים פורחים המכונים "בלוני ההנדסה". למעלה מ-100,000 מכתבים נשלחו בכדורים אלה, וכמחציתם אף הגיעו לבסוף לידי הנמענים. ב-4 באוקטובר הורה המרשל בזן על הפסקת המבצע, בשל החשש, כי הפרוסים שואבים מודיעין יקר ערך מהכדורים הפורחים הנופלים לידיהם. האיפול המודיעיני לא סייע לכוחות הצרפתיים, וב-27 באוקטובר הם נאלצו להכנע.

כאמור, כל המכתבים שנשלחו בכדורים פורחים בעיר מץ מכונים "פרפרי מץ". ייתכן כי השם נובע מאופיים "הקליל" של המכתבים ומכך ששוגרו בדרך האוויר, אך סביר יותר שהוא מחווה לאיש הראשון שהעלה את הרעיון – ד"ר פפיון (פרפר בצרפתית). כיום ידועים כ-20 מכתבים מ"בלוני הרוקח" ועוד כ-125 מכתבים מ"בלוני ההנדסה".

הספריה הבולאית לרשותכם!

בקר בספריה הבולאית של התאחדות בולאי ישראל במשרדי ההתאחדות ברח' אבן גבירול 39, תל אביב, בימי חמישי בין השעות 8:00 ל-15:00. ניתן לשאול ספרים גם באמצעות הדואר. לפרטים נוספים: יעל, 03-6295547.

חידה בולאית

האדם זיכה בעלי חיים מסויימים בביטויים המבטאים את אופיים או משקפים תכונה בולטת שלהם, כגון "אוכל כמו חזיר". אתם מתבקשים לזהות את בעלי החיים הנראים בששת הבולים המוצגים להלן, ולציין מהי התכונה המזוהה איתם. כדי להקל עליכם את האתגר, נסתפק בחמש תשובות נכונות.

את התשובות לחידון יש לשלוח למערכת "נושאון" עד ליום 1.12.2022. בין הפותרים נכונה יוגרל פרס בולאי מתנת התאחדות בולאי ישראל.

בקרב ב"נושאון" – גיליון בנושא "גוף האדם"

אם ברצונכם לפרסם מאמר במסגרת זו, אנא פנו בהקדם אל עורכי "נושאון" באמצעות הדואר האלקטרוני או בדואר רגיל.

צב ים קרני - גלוית מרב. ראו עמוד 17

